

Mutato nomine de te fabula narratur

Lubor Kysučan (1968) má nejen klasické humanitní vzdělání, ale účastnil se několika zahraničních humanitárních a pozorovatelských misí. Zkušenosti z těchto pobytů spolu s vlastním vzdělanostním fundamentem jsou půdou, z níž vychází kniha – esej – s názvem *Oni a my* a podtitulem *Dvanáct neodbytných otázek mezi antikou a postmodernou*. Vyjde v ediční řadě školského a vzdělávacího zařízení Lipka v Brně.

Kniha srovnává svět pozdní antiky se současností, rozebírá řadu historických analogií v různých rovinách – od politické po antropologickou – a dochází k řadě závěrů, i provokativních. Její zaměření je zřetelné z krátkého citátu z Prologu: „Neopakují se však dějiny, nýbrž pouze určité zlomové, krizové situace, v nichž se daná civilizace prudce proměňuje, zaniká nebo se ocitá před volbou mezi více alternativami svého dalšího vývoje. Studujeme-li pozorně tyto situace ve světle dobových pramenů, nemůžeme si než neříci spolu s Horatiem: *Mutato nomine de te fabula narratur*. (Bájka vypráví o tobě, jen jméno je změněno.) Jednou z takových typických zlomových situací, která nás zarazí řadou analogií s dnešní dobou, je právě zánik zmíněné řecko-římské civilizace, ztělesněné ve své poslední fázi mohutnou římskou říší.“ Následující ukázka je z kapitoly *Co může a co nemůže zachránit liberální demokracie a občanská společnost?*

„Ekonomický i politický vývoj římské říše vedl k polarizaci společnosti a rozevírání nůžek mezi bohatými a chudými a prakticky k postupné ekonomické i společenské eliminaci středních vrstev mezi hrstkou superbohatých a všemocných honestiores a početnými bezprávnými humiliores. Tu pak dovršila autoritativní státní moc ve 4. století, která je zbavila posledních občanských svobod. Důsledky v případě Říma byly extrémní – úpadek měst, který vedl prakticky až k zániku městské civilizace v rozsáhlých, dříve plně urbanizovaných oblastech římské říše. Slábnoucí pozice středních vrstev je ovšem hrozbou i pro soudobý západní svět, jehož vzestup a prosperita jsou s nimi úzce spojeny. Oslabení vlivu a společenské pozice středních vrstev může přinést nejen fatální důsledky pro vzdělanostní, kulturní a třeba i vědeckou úroveň západního světa, ale zároveň rozložit jeho zavedenou politickou mapu. Posílení moci nejbohatších elit může vést v podstatě k etablování zkorumpovaného

oligarchického systému, pouze se skrývajícího pod maskou demokracie (k čemuž řada pokleslých demokracií zvláště v postkomunistickém světě včetně české již dnes nemá daleko), naopak pauperizace širších vrstev obyvatel může vést k růstu politického populismu a extremismu. Sílicí vulgární nacionalismus a neonacismus v Evropě je jedním

Kresba Aleš Čuma

z varovných znamení, která tento neblahý trend již ohlašují. Praktické důsledky popisovaných jevů názorně ukazuje vývoj římské společnosti.

Stále početnější vykořeněná vrstva chudých již nepocítovala žádné vazby k půdě, ke státu, k vlastní svobodě, občanské i lidské důstojnosti, a osud demokracie jí tudíž byl zcela lhostejný. Právě takový stav ovšem vyhovoval rostoucím ambicím silných jedinců, jako byli Sulla, Marius, Catilina, Caesar, Crassus, Pompeius, Antonius, Octavianus.

Tito mocichtiví mužové si stát prakticky privatizovali a postupně nastolili režimy jen formálně kontrolované osobní moci. Římský stát se tak stal jakousi „demokracií bez demokracií“, o níž – kromě úzké vrstvy „liberálních intelektuálů“, jaké reprezentovali

například Cicero a Cato Mladší – už nikdo neměl zájem. A nakonec i někteří z těchto svobodomyšlných intelektuálů, například básníci Augustovy éry, poměrně pragmaticky vítali autoritativní režim, neboť zajišťoval prosperitu, stabilitu a alespoň vnitřní mír, o němž se pozdní republika, zmítající se v občanských válkách a chronických sociálních krizích, již dávno nebyla schopna postarat (...)

Třebaže na jedné straně si z antické demokracie bereme pozitivní příklad, na druhé straně bychom se měli poučit i z jejich slabín. To znamená rovněž poznání, že demokracie sama o sobě zdaleka ještě nemusí znamenat absolutní dobro a že vždy záleží na kontextu, v němž se rozvíjí. Soudobá „ideologie demokracie“, která mnohdy vede k jejímu vývozu, třeba i na hlavních tanků, do zemí se zcela jinými kulturními souřadnicemi, je nerealistická a naopak může vést, jak ukazují příklady Afghánistánu a Iráku, k ještě většímu rozvratu. (...)

Domnívám se, že demokracie jako politický systém nepředstavuje žádnou univerzální hodnotu, ale čistě jednu z politických technik, která se možná přirozenou cestou časem rozšíří v globálním rámci stejně jako používání aut, počítačů či mobilních telefonů. Mezinárodní společenství by si však počínalo mnohem uvážlivěji, kdyby tlačilo spíše na prosazování základních lidských práv a elementární etiky účty k životu, které na rozdíl od politických systémů k univerzálním hodnotám rozhodně náležejí. (...) Vývoz politických a rozvojových modelů „šitých na míru“ západní společnosti do zemí se zcela odlišnými sociálními strukturami stejně jako vývoz západního konceptu individuálních práv do civilizačních okruhů, jimž je individualistická mentalita zcela cizí a jež jsou naladěny na zcela jinou „mentální vlnu“, vede nejen k četným nedorozuměním, ale zároveň nesmírnému lidskému utrpení a ničení ekonomických i kulturních hodnot.“